(יט) לא יֹאמַר שֶׁלֹּא עָשָׂנִי עַכּוּ"ם, שֶׁהָרֵי הָיָה עַכּוּ"ם מִתְּחִלָּה (אבודרהם). וְהַנָּשִׁים מְבָרְכוֹת שֶׁעָשַׂנִי כִּרְצוֹנוֹ: ה [א]אִם קָדַם וּבֵרַךְ זוֹקֵף כְּפוּפִים קָדַם שֶׁבֵּרַךְ מַתִּיר אֲסוּרִים, (כ) לא (ט) יְבָרְכֶנָּה: ו [ב]יֵשׁ נוֹהֲגִין לְבָרֵךְ הַנּוֹתֵן לַיָּעֵף כֹּחַ, [ג]וְאֵין דִּבְרֵיהֶם נִרְאִין. הַגָּהּ: אַךְ (כא) הַמְנַהֵג פָּשׁוּט בִּבְנֵי הָאַשְׁכְּנַזִּים (י) [י] (כב) לְאָמְרָהּ: ז טיֵשׁ נוֹהֲגִים לְבָרֵךְ בְּרָכוֹת אֲחֵרוֹת נוֹסָפוֹת עַל (יא) אֵלּוּ, (כג) וְטָעוּת הוּא בְּיָדָם: ח [ד]כָּל הַבְּרָכוֹת הָאֵלּוּ, אִם לֹא נִתְחַיֵּב בְּאַחַת מֵהֶן, כְּגוֹן שֶׁלֹּא שָׁמַע קוֹל תַּרְנְגוֹל אוֹ לֹא הָלַךְ אוֹ לֹא לָבַשׁ אוֹ לֹא חָגַר, [ה]אוֹמֵר אוֹתָהּ בְּרָכָה בְּלֹא הַזְכָּרַת הַשֵּׁם. הַגָּהּ: וְיֵשׁ אוֹמְרִים (כד) דַּאֲפִלּוּ (כה) לֹא נִתְחַיֵּב בָּהֶן (כו) מְבָרֵךְ (יב) [יב] אוֹתָן, דְּאֵין הַבְּרָכָה דַּוְקָא עַל עֲצָמוֹ, אֶלָּא מְבָרְכִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא צָרְכֵי הָעוֹלָם. וְכֵן הַמְנַהֵג, וְאֵין לְשַׁנּוֹת (טור ותוספות (ס: ד"ה כי שמע) והרא"ש פרק הרואה (סי' כג) ור"ן פרק קמא דפסחים (ד. ד"ה ומיהו מרוטלמי) וכל בו (סי' ס)): מ [ו]לֹא יִקְרָא פְּסוּקִים קֹדֶם בִּרְכַּת הַתּוֹרָה, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא אוֹמְרָם דֶּרֶךְ תַּחֲנוּנִים. [ז]וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵין לָחוּשׁ, כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ אוֹמְרָם אֶלָּא דֶּרֶךְ תַּחֲנוּנִים. וְנָכוֹן לָחוּשׁ לִסְבָרָא רִאשׁוֹנָה. הַגָּהּ: אֲבָל הַמְנַהֵג כִּסְבָרָא אַחֲרוֹנָה, שֶׁהָרֵי בִּימֵי

ו [ב]בְּסִדּוּרֵי רַב עַמְרָם (ח"א ס' כ). ז [ג]בְּסִדּוּרֵי אֲשֶׁכְּנַז. ח [ד]הָאגוּר (סי' פז). ט שם בְּאָגוּר וּבְיַת יוֹסֵף (ד"ה כתב האגור). י [ה]רַמְבַּ"ם בְּפֶרֶק ז' מֵהִלְכוֹת תְּפִלָּה (ה"ט). כ בְּיַת יוֹסֵף (ד"ה וכל הברכות) לְדַעַת רַמְבַּ"ם. ל סוֹדֵר וְהָאגוּר כְּשֵׁם הָרַאֲב"ד בְּסִימָן (ב') (א') וְסֵפֶר אֲרֻחוֹת חַיִּים (הל"ד בבית יוסף ד"ה והוקשה). מ אָגוּר בְּשֵׁם מַהֲרַי"ט סִימָן צ"ה וְשֵׁכֵן מִנְהָג אַשְׁכְּנַז.

בַּאֵר הֵיטֵב

מָגֵן אַבְרָהָם (סק"י) וְנַחֲלַת צְבִי (עטרת צבי ס"ק יב) וְעַ"ז (סק"ה). וּבְשִׁיּוּרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב"י סק"ה) כָּתַב שֶׁהַיְכָרְכוֹ שֶׁיְּבָרֵךְ שֶׁהִכְשִׁירַנִי תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, עַיֵּן שָׁם. וְשֶׁלְּיִ"ה (חולין דרך חיים סי' ס) כָּתַב שֶׁהַיּוֹתֵר נָכוֹן שֶׁיְּבָרֵךְ וְהַכְנִיסֵנִי (סי"ד) וּפְרִי חֶדֶשׁ פְּסָקוּ שֶׁאֵין לְבָרֵךְ בְּרָכָה זוֹ כְּלָל, רַק הַשְּׁנַיִם, עָבַד וְאָשָׁה, עַיֵּן שָׁם, וְכֵן פְּסַק בְּתִשְׁובַת מַשֶּׁה יוֹסֵף חֵלֶק ב' סִימָן ח'. וְהַיַּד אַהֲרֹן (הגב"י) הָעֲלָה לְהַלָּכָה דְּגַר יוּכַל לְבָרֵךְ שֶׁלֹּא עָשָׂנִי עוֹבֵד כּוֹכָבִים, דְּהַכַּוָּנָה שֶׁלֹּא עָשָׂנִי שֶׁאֶשָּׁאֵר עוֹבֵד כּוֹכָבִים, עַיֵּן שָׁם: ה (ט) יְבָרְכֶנָּה. שְׁכִיחַ שֶׁנִּתַּן הוֹדָאָה שֶׁנִּזְקַף לְגַמְרֵי, זֶה בְּכְלָל, דְּמַתִּיר אֲסוּרִים נִתְחַיֵּב מִיָּד כְּשִׁיּוּשֵׁב. וּמַהֲרַשָּׁ"ל (שו"ת סי' סה) וּבְ"ח (סי"ח) חוֹלְקִים וְסָבְרִינָא לְהוּ דְּאֲפִלּוּ אִם בָּרַךְ זוֹקֵף כְּפוּפִים יְבָרֵךְ מַתִּיר אֲסוּרִים. וְעַיֵּן בַּהֲלָכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק א' סִימָן (י"ז) [קי"ז] שֶׁכָּתַב דְּצָרִיךְ שֶׁנִּזְהֲגוּ לְאָמְרָם עַל הַפָּדָר אֵין קְפִידָא בְּדִיעֲבַד, עַיֵּן שָׁם. אֲבָל הַמְּגַן אַבְרָהָם (ס"ק יא) וְעַ"ז (סק"ה) כָּתְבוּ לְהַקֵּל בְּסָפֵק בְּרָכוֹת, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּתִשְׁובַת מַשֶּׁה יוֹסֵף חֵלֶק ב' סִימָן ח': ו (י) [י]אָמְרָהּ. בְּפִנּוּיוֹת כָּתַב לְאָמְרָהּ בְּהַזְכָּרַת שֵׁם וּמַלְכוּת, וְכֵן כָּתַב הַפ"ח (ס"ט), וְכֵן מְנָהֲגֵנוּ: ז (יא) אֵלּוּ. כָּתַב ט"ז (סק"ה), גַּם מְבָרְכִין שְׁפָלִים אֵין לְאָמְרָהּ. וְהָאוֹמְרוֹ, אֵין נוֹצְרִין אוֹתוֹ, אֲבָל בְּרָכָה סוֹמֵךְ נוֹפְלִים נוֹצְרִין אוֹתוֹ. עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יג). וּמֵה שֶׁכָּתַב הַשַּׁ"ז עַל הָרא"ש מִבְּרָכַת פְּרִיחִין בְּכוֹר וּמְבָרֵךְ בְּתוּלִים, עַיֵּן שָׁם, עַיֵּן בַּהֲלָכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק א' סִימָן רכ"ד וּבְכִפְרֵי חֶדֶשׁ סִימָן נ"א (ס"א): ח (יב) אוֹתָן. וַאֲפִלּוּ סוּמָא וְחֵרֵשׁ. פְּרִי חֶדֶשׁ, עַיֵּן שָׁם, וְכֵן כָּתְבוּ הַמְקֻבָּלִים. אֲבָל הַמְּגַן אַבְרָהָם (ס"ק יד) כָּתַב דְּסוּמָא לֹא יְבָרֵךְ פּוֹקֵחַ עִוְרִים, אֲבָל חֵרֵשׁ יְבָרֵךְ הַנּוֹתֵן לַשָּׂכְוִי, עַיֵּן שָׁם:

הַמְסַדְּרִים רַבִּים כו' עַיֵּן שָׁם. מְבֹאָר מִזֶּה דְּגַם הַמַּצְבִּיר שְׁנָה יֹאמַר אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא יָשַׁן כְּלָל, שֶׁהָרֵי הוּא כְּמִי שֶׁלֹּא יָשַׁן כְּלָל. וְאַדְרַבָּה דְּהַמַּצְבִּיר שְׁנָה יֵשׁ לְדַקְדֵּק קְצָת, כֵּיוָן שֶׁאוֹמְרָהּ עַל עִצְמוֹ, הַמַּצְבִּיר שְׁנָה מֵעַל עֵינָיו וּתְנוּמָה מֵעַל עַפְעַפָּיו כו'. אִם כֵּן כֵּיוָן שֶׁלֹּא יָשַׁן בַּלַּיְלָה אֵין מָקוֹם לְאָמְרָהּ זוֹ, דְּלֹא שַׁיְיךְ בָּהּ לוֹמַר שֶׁעָשָׂה מִנְהָגוֹ שֶׁל עוֹלָם הוּא מְבֹרָךְ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּאֵלֹהַי נְשָׁמָה שֶׁפִּיֵּשׁ יֵשׁ לוֹמַר שֶׁמָּה שֶׁאוֹמֵר הַמַּחֲזִיר נְשָׁמוֹת כו' עַל מִנְהָגוֹ שֶׁל עוֹלָם מְבֹרָךְ. וּבְאֵלֶּה רַבָּה (ס"ק יב) הֵבִיא דִּבְרֵי הַצְּפָרָת וְקַנִּים מִבְּרָכַת שֶׁעָשָׂה לִי כָּל צָרְכִּי בְּתַשְׁעָה בְּאָב וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים, שֶׁאִז אֲסוּרִים בִּנְעִילַת הַסַּנְדָּל. וּכְשֶׁהָיָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְהָיָה אֵיזֶה אָדָם מְבָרֵךְ וְהָיָה יוֹשֵׁב וְשׁוֹמֵעַ וְעוֹנֶה אַחֲרֵיהֶם אָמֵן, וְאַף אִם הָיָה בְּאֶמְצַע הַתְּפִלָּה (רוֹצֶה לוֹמַר פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה), הָיָה פּוֹסֵק וְשׁוֹתֵק וְעוֹנֶה אָמֵן, וַאֲפִלּוּ הָיָה בְּשִׁיּוּרֵי בְּרָכָה (אות ג) בְּשֵׁם תְּשׁוּבָה לְמַהֲרַ"י וְאוֹ, שֶׁכָּתַב דְּאֵבֶל אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ נוֹצֵל מִנְּעָלִים יְבָרֵךְ שֶׁעָשָׂה לִי כו' לְפִי הַמִּנְהָג שֶׁנּוֹצֵל מִנְּעָלִים שֶׁל לְבָדִים. וְהָאֲרֹךְ לְטַעַם זֶה אַלִּיבָּא דְּהַבַּיִת יוֹסֵף (ד"ה וכל),

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן'. וְיֵשׁ חוֹלְקִין בָּזֶה, וְטַעֲמָם, דְּלֹא שַׁיְיךְ לוֹמַר שֶׁעָשַׂנִי, דְּהַגִּיּוּר לֹא הָיָתָה כִּי אִם מִצַּד בְּחִירָתוֹ הַטּוֹבָה [א]שֶׁבָּחַר בְּדַת הָאֱמֶת. וּלְכֻלֵּי עָלְמָא (מז) יָכוֹל לְבָרֵךְ שֶׁלֹּא עָשָׂנִי עָבָד וְשֶׁלֹּא עָשָׂנִי אִשָּׁה, וְאַף עַל גַּב דְּעַבּוּ"ם זִיל טְפֵי מֵעָבָד, אֲפִלּוּ הָכִי אִם הָיָה נוֹלַד עָבָד פָּן לֹא הָיָה מִשְׁתַּרְרוּ רַבּוֹ וְהָיָה נִשְׁאָר עָבָד, מַה שֶּׁאֵין כֵּן עַתָּה שֶׁהָיָה הַגִּיּוּר תְּלוּי בִּרְצוֹן עַצְמוֹ. מֻמְזֵר יוּכַל לְבָרֵךְ כָּל אֵלּוּ הַבְּרָכוֹת, דְּיִשְׂרָאֵל גְּמוּר הוּא, וְכֵן סוּמָא, דְּקֵיְימָא לָן דְּהוּא חַיָּב בְּכָל הַמִּצְוֹת, וְטֻמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוּס דְּחַיָּבִין מִסָּפֵק בְּכָל הַמִּצְוֹת, לֹא יֹאמְרוּ שֶׁלֹּא עָשַׂנִי אִשָּׁה, דְּסָפֵק הֵם [פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"י)]: (יט) לֹא יֹאמַר. עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (סק"י) וּבַאֵר הֵיטֵב (סק"ח): ה (כ) לֹא יְבָרְכֶנָּה. שֶׁכָּיְינוּ שֶׁנִּתַּן הוֹדָאָה שֶׁנִּזְקַף לְגַמְרֵי, זֶה בְּכְלָל, דְּמַתִּיר אֲסוּרִים נִתְחַיֵּב מִיָּד כְּשִׁיּוּשֵׁב. וְיֵשׁ חוֹלְקִים עָלָיו. [ב]וּמַסְקֵי (יז) הָאַחֲרוֹנִים לְהָקֵל בָּזֶה. וְכָתַב הַפְּרִי מְגַדִּים (א"א ס"ק יא) דְּטוֹב שֶׁיִּרְאֶה שֶׁיִּשְׁמַע אַחַר כָּךְ מַאֲחַר הַבְּרָכָה, וְיִכַּוֵּן לָצֵאת, וְיוֹצֵא מִמֶּה נַפְשָׁךְ. אִם בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר בָּרוּךְ אַתָּה ה' הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ לְבָרֵךְ זוֹקֵף כְּפוּפִים, יְסַיֵּם זוֹקֵף כְּפוּפִים, אַף עַל גַּב דְּאָז לֹא יוּכַל לְבָרֵךְ מַתִּיר אֲסוּרִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּשֶׁאָר בְּרָכוֹת שֶׁלֹּא יַקְפִּיד עַל הַפָּדָר, אֶלָּא יְסַיֵּם כְּמוֹ שֶׁחָשַׁב שֶׁהִזְכִּיר הַשֵּׁם [חַיֵּי אָדָם (ח"א כלל ח ס"ה)]. אִם בְּשָׁעָה שֶׁהִגִּיעַ לִבְרָכַת פּוֹקֵחַ עִוְרִים וְרָצָה לְסַיֵּם פּוֹקֵחַ עִוְרִים נִכְשַׁל בְּלָשׁוֹנוֹ וְסִיֵּם מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים, וּבְתוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר נִזְכַּר וְסִיֵּם פּוֹקֵחַ עִוְרִים, (יח) יֵשׁ אוֹמְרִים דְּיָצָא בָּזֶה יְדֵי בִּרְכַּת פּוֹקֵחַ עִוְרִים, כִּי בָּזֶה עָקַר סִיּוּמוֹ הָרִאשׁוֹן. וְיֵשׁ מְסַתַּפְקִין בָּזֶה [הַשַּׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה בְּסִימָן זֶה (סק"ג) וְהַדְּגוּל מַרְבָּבָה (סי' רט ד"ה ולא)]. אֲבָל אִם בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹקֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם חָשַׁב גַּם כֵּן לְסַיֵּם מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים,

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ו [י] לְאָמְרָהּ. עַיֵּן בָּאֵר הֵיטֵב. וְלִדְעַת הָאַרי"ז זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (שער הכוונות ברכות השחר) יֵשׁ לְאָמְרָהּ. וְכָתַב בְּמַצַּת שְׁמוּרִים (כוונת הברכות), מֵאַחַר שֶׁהָרַב ז"ל הִסְכִּים לְאָמְרָהּ, בְּוַדַּאי בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ נֶאֱמַר לוֹ. וְעַל פִּי סוֹדָן שֶׁל דְּבָרִים יֵשׁ לְהִזָּהֵר לְאָמְרָהּ אַחַר בִּרְכַּת מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים דַּוְקָא, וְכֵן כָּתַב בְּשִׁלְמֵי צִבּוּר (סי' ה), עַיֵּן שָׁם: ח [יב] אוֹתָן. עַיֵּן בָּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּצִפּוֹרֶן שָׁמִיר שֶׁכָּתַב שֶׁהַמַּצְבִּיר שְׁנָה בַּלַּיְלָה וְלֹא יָשַׁן בַּלַּיְלָה אֵין לוֹ לְבָרֵךְ אוֹתָן, וְכֵן מִנְהָגֵנוּ. וְעַיֵּן בְּשֵׁם הַגְּאוֹנִים זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה. אֶמְנָם בְּקִצּוּר דִּינֵי חַיִּים (שער הברכות פ"ד) כָּתַב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: מִנְהָג מוֹרֵנוּ הָרַב יוֹשָׁע זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. אֶמְנָם בְּקִצּוּר מִן עַל נְטִילַת יָדַיִם עַד בִּרְכַּת הַתּוֹרָה הָיָה נוֹהֵג לְאָמְרָם בְּבֵיתוֹ, וַאֲפִלּוּ בַּלַּיְלָה קֹדֶם עֲמוּד הַשַּׁחַר, וּמִסְתָּרָם בִּשְׁעָה שֶׁנִּתְחַיֵּב בָּהּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּמִקְרָא (ס:) וְכִתְכַּתֵּב הָרַמְבַּ"ם (תפילה פ"ז ה"ד) כֵּן שָׁמַע כו', וְהָיָה נִפְנֶה וּבוֹדֵק וְקָבֵי, וְאַחַר כָּךְ בְּיוֹם הָיָה מְגִיחַ שְׁלֹשׁ גְּדוֹל וְאַחַר כָּךְ מְגִיחַ תְּפִלִּין וְהָיָה הוֹלֵךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת מְקַשֵּׁר וּמְשַׁמֵּשׁ בְּתְפִלִּין וְשָׁלִית גָּדוֹל, וְשָׁם הָיָה מַתְחִיל מִן אֱלֹהֵינוּ שֶׁהוּא פָּרָשַׁת עֲזָרָה. וְהִנֵּה כָּל הַחֵי"ת בְּרָכוֹת הַשַּׁחַר עַד סוֹף כָּל בְּרָכוֹת הַתּוֹרָה חַיָּב כָּל אָדָם לְבָרֵךְ בְּכָל יוֹם אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא נִתְחַיֵּב בָּהֶם בְּיוֹם הַהוּא, כְּגוֹן שֶׁלֹּא יָשַׁן בַּלַּיְלָה כָּל עִקָּר אוֹ לֹא בְּאוֹתוֹ אוֹ בְּאוֹתוֹ וּמִצְטַעֲנְתִּי אוֹ לֹא הִפְיִיר מִנְּעָלָיו. וְהַשְּׁאָר, כִּי לֹא נִתְקַנּוּ אֶלָּא עַל מִנְהָגוֹ שֶׁל עוֹלָם שֶׁיְּהֵא עַל כָּל אָדָם בְּפִרְטוּתוֹ, וְעוֹד כִּי לַיְלָה יֵשׁ בָּהֶם רַמָז אֶל אוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים. וְאֵין רְאוּי לְבַשֵּׁל בִּי אִם בְּרָכוֹת עַל נְטִילַת יָדַיִם וַאֲשֶׁר יָצַר, שֶׁאִם לֹא יָשַׁן כְּלָל אוֹ לֹא הִצְרִיךְ לְנַקְּבִיו אֵינוֹ מְבָרֵךְ אוֹתָם, וְחוּץ מִבִּרְכַּת שֶׁעָשָׂה לִי כָּל צָרְכִּי בְּתַשְׁעָה בְּאָב וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים, שֶׁאִז אֲסוּרִים בִּנְעִילַת הַסַּנְדָּל. וּכְשֶׁהָיָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְהָיָה אֵיזֶה אָדָם מְבָרֵךְ וְהָיָה יוֹשֵׁב וְשׁוֹמֵעַ וְעוֹנֶה אַחֲרֵיהֶם אָמֵן, וְאַף אִם הָיָה בְּאֶמְצַע הַתְּפִלָּה (רוֹצֶה לוֹמַר פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה), הָיָה פּוֹסֵק וְשׁוֹתֵק וְעוֹנֶה אָמֵן, וַאֲפִלּוּ הָיָה בְּשִׁיּוּרֵי בְּרָכָה זוֹ עַד שֶׁיֵּאוֹר הַיּוֹם: (כה) לֹא נִתְחַיֵּב. וַאֲפִלּוּ (כ) בְּמַדְבָּר שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ קוֹל תַּרְנְגוֹל, מְבָרֵךְ. [ד]סוּמָא (כמ) מְבָרֵךְ בִּרְכַּת פּוֹקֵחַ עִוְרִים. וְכֵן חֵרֵשׁ אַף שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִשְׁמֹעַ קוֹל תַּרְנְגוֹל, יוּכַל לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַנּוֹתֵן לַשָּׂכְוִי בִּינָה (בָּרוּךְ הַחַיִּים (סי"א)]. וּבְחַיֵּי אָדָם (ח"א כלל ח ס"א) כָּתַב דְּחֵרֵשׁ יְמַתִּין מִלְּבָרֵךְ בְּרָכָה זוֹ עַד שֶׁיֵּאוֹר הַיּוֹם: (כו) מְבָרֵךְ אוֹתָן. עַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(מז) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"י): ה (יז) מָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יא) וְעַ"ז (סק"ה) וּפְרִי מְגַדִּים (מש"ז סק"י) וְזֶרַע אַבְרָהָם (סי"ד) וְחַיֵּי אָדָם (ח"א כלל ח ס"ד): (יח) לְקַמָּן בְּסִימָן ר"ט בְּפְרִי מְגַדִּים (א"א סק"ה) וּבְכָתִיב חַיִּים: ח (יט) חַיֵּי אָדָם (שם ס"ט): (כ) זֶרַע אַבְרָהָם (סי"ד) וְחַיֵּי אָדָם (שם ס"ג) וְזֶרַע חַיִּים (שם ס"ג), דְּלֹא כְּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל וְיֵד אֶפְרַיִם:

לִיקּוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] ובשו"ע הרב (ס"ד) לאחר שהביא את ב' הדעות כתב: ולפי דברי המקובלים שברכות אלו הן על יציאת נשמתו בלילה שלא נדבק בה נשמת גוי או עבד או אשה, גם הגר יכול לברך כן. **ב]** ובשו"ע הרב (ס"ה) כתב שאם בירך זוקף כפופים לא יברך מתיר אסורים. **ג]** בשו"ע הרב (ס"ד) הביא לגבי אדם שלא נתחייב בברכות השחר כגון שלא שמע קול תרנגול או שלא ישן כל הלילה ולא היה צריך להעביר חבלי שינה, שי"א שלא יברכם, ויש המחלקים בין הברכות שהן על סידורו של עולם והנהגתו כגון הנותן לשכוי בינה שיש לברכם ובין הברכות שהן להנאתו כגון מלביש ערומים שלא יאמרו, וי"א שאפילו לא נתחייב בהן כלל יברך כולם, וכן המנהג פשוט ואין לשנות. **המשך בסוף הספר**

עוז והדר - Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

(יג) (כז) הַסְּלִיחוֹת מִתְפַּלְלִים הַסְּלִיחוֹת (כח) וְאַחַר כָּךְ מְבָרְכִין עַל הַתּוֹרָה עִם סֵדֶר שְׁאָר הַבְּרָכוֹת, וְכֵן בְּכָל יוֹם כְּשֶׁנִּכְנָסִין לְבֵית הַכְּנֶסֶת אוֹמְרִים כַּמָּה פְּסוּקִים וְתַחֲנוּנִים וְאַחַר כָּךְ מְבָרְכִין עַל הַתּוֹרָה. וְנָהֲגוּ לְסַדֵּר בִּרְכַּת הַתּוֹרָה (כט) מִיָּד אַחַר בִּרְכַּת אֲשֶׁר יָצַר, וְאֵין לְשַׁנּוֹת (וכן משמע בתוספות (יומ: ד"ה שכנגד) ומרדכי פרק קמא דברכות (סי' ו)). וְטוֹב לוֹמַר (ל) בְּשַׁחֲרִית אַחַר 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל' וְגוֹ' בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, (לא) * כִּי לִפְעָמִים שׁוֹהִין עִם קְרִיאַת שְׁמַע לִקְרוֹתָהּ (לב) שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּהּ, (יד) [יד] (לג) * וְיוֹצֵא בָּזֶה (טור):

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

אֲבָל לְפִי הַמִּנְהָג פְּרָקִ"א וְכֵן דַּעַת הָאֲרִ"י, אֲפִלּוּ אֵינוֹ נוֹעֵל בְּלֵיל מְבָרְךְ בְּרָכָה זוֹ. וְכֵן כָּתַב בְּשֻׁלְחַן צְבוּר (סי' ח), עַיֵּן שָׁם: **ט [יד] וְיוֹצֵא.** עַיֵּן בְּאֹר הַיטֵב. וּמַה שֶּׁכָּתַב בָּשֵׁם רַשׁ"ל שֶׁיִּקְרָא פָּרָשָׁה רִאשׁוֹנָה, כָּתַב בְּהַגָּהוֹת תּוֹסֶפֶת שַׁבָּת (ספר פלאים) דְּלְפִי זֶה יֵשׁ לְהָנִיחַ תְּפִלִּין קֹדֶם, שֶׁלֹּא יְהֵיהּ נִרְאֶה כְּמְעִיד עֵדוּת שֶׁקֶר. וְכֵן בְּדָבוֹל מֻרְכָּבָה כָּתַב דְּבְחֹל אִם לֹא הִנִּיחַ תְּפִלִּין לֹא יְכַוֵּן לָצֵאת, עַיֵּן שָׁם. וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי נִרְאֶה דְּמִיְּרֵי בְּמָקוֹם שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָצֵאת בִּתְפִלִּין לְבֵית הַכְּנֶסֶת, כְּגוֹן שֶׁפְּסִיקִין בֵּינוֹ רְחוֹבוֹת עוֹבְרֵי כּוֹכָבִים וְכַיּוֹצֵא, וְכֵיוָן שֶׁמִּחֲמַת אֹנֶס שָׁמַע אֶפְשָׁר לָצֵאת בִּתְפִלִּין לְבֵית הַכְּנֶסֶת, מְעִיד שֶׁקֶר הֵיכִי דְּמֵי כוּ' עַיֵּן שָׁם. וְאֶפְשָׁר דְּאַף עַל פִּי שֶׁיָּכוֹל לִלְבֹּשׁ תְּפִלִּין בְּשָׁעַת קְרִיאָה וּלְהִלָּצֵן קֹדֶם הֲלִיכָה לְבֵית הַכְּנֶסֶת, לֹא שָׁלֵא יַרְבֶּה בִּבְרָכוֹת. וּמַה שֶּׁכָּתַב בְּבֵאוֹר הַיטֵב לְקַמָּן (סי' נח סק"א) בָּשֵׁם הָעוֹלַת תָּמִיד, לֵיתֵיהּ, וְכֹמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּאֵלִיָּהוּ זוּטָא שָׁם (סי"ב) בָּשֵׁם הַלֶּחֶם חֲמוּדוֹת (סי"א סי' סו סי"ח), עַיֵּן שָׁם. וּבְלֹא צִיצִית וַדַּאי יָכוֹל לִקְרוֹת, אַף עַל גַּב שֶׁכָּתַב הַמַּגֵּן אַבְרָהָם סוֹף סִימָן כ"ד (סק"ג) בָּשֵׁם הַזֹּהַר (ח"ג קמה). דַּגַּם בְּצִיצִית הָנֵי לֵיהּ כְּמְעִיד שֶׁקֶר, נִרְאֶה דְּזֹהַר וּכְשֶׁקּוֹרֵא פָּרָשַׁת צִיצִית גַּם כֵּן, אִי נָמֵי כֵּיוָן שֶׁהוּא לְבוּשׁ שֶׁלֵּית קָטָן לֹית לֵן בָּהּ. וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן ס"ו (ס"ב) אִם שָׁכַח כוּ' דְּבְצִיצִית לֹא אָמְרִינַן דְּהָנֵי כִּמְעִיד כוּ'. וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סי"ק טז), וְכֵן מַה שֶּׁאוֹמְרִים קֹדֶם יִשְׁתַּבַּח וּבְתוֹרָתְךָ כוּ', אֵין לוֹמַר בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. וְהִנֵּה אֲנַן נְהֹגִינַן לוֹמַר בְּקְרִיאַת שְׁמַע קְטֻנָּה בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. וּמַה שֶּׁכָּתַב דְּלֹא כְּמַגֵּן אַבְרָהָם, נִרְאֶה דְּגַם הַמַּגֵּן אַבְרָהָם מוֹדֶה בְּקֹדֶם חֲצוֹת אוֹר הַבֹּקֶר, רַק דְּמִיְּרֵי שֶׁהִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, דְּאֵין בְּבָקִי לְדַלּוֹג וְלוֹמַר שֶׁיֹּאמַר, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מִתְכַּוֵּין לָצֵאת עַד שֶׁיֹּאמַר אוֹתָם עִם הַבְּרָכוֹת, מִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן שֶׁאֵין פְּסִידָה אִם יֹאמַר כַּעֲשָׂיו, טוֹב לְאָמְרָהּ. וְזִמְנִין דְּמִתְרַמֵּי אוֹנְסָא וְעָבַר זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע בְּעֵת הָאֲמִירָה בִּבְרָכוֹת, וְאַף עַל גַּב דְּהַשְׁתָּא אֵין מְכַוְּנִין לָצֵאת, מִכָּל מָקוֹם מְרוּיָחִין קָצָת, דְּהָא אִיכָּא מַאן דְּאָמַר דְּמִצְוֹת אֵין צְרִיכוֹת כַּוָּנָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב לְקַמָּן סִימָן ס' (סי"ד) עַיֵּן שָׁם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִם הוּא אוֹר הַיּוֹם אֶפְשָׁר שֶׁגַּם הַמַּגֵּן אַבְרָהָם מוֹדֶה, כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ רַק סִפּוּר דְּבָרִים אֵין לוֹמַר אַחֲרָיו בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. וְאֶפְשָׁר דְּמִכָּל מָקוֹם שֶׁפִּיר אוֹמְרִים אוֹתוֹ, לְפִי מַה שֶּׁמְּבֹאָר בַּפּוֹסְקִים דְּאַף בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד

בַּאֵר הַיטֵב

ט (יג) הַסְּלִיחוֹת. עַיֵּן סִימָן תקפ"א (סק"ה) מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי שָׁם: **(יד) וְיוֹצֵא בָּזֶה.** אַף לֹא יְכַוֵּן לָצֵאת אֶלָּא אִם כֵּן יָרֵא שֶׁהַצִּבּוּר יַעַבְרוּ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, אֲבָל כְּשֶׁלֹּא יַעַבְרוּ, מוּטָב לָצֵאת יְדֵי קְרִיאַת שְׁמַע עִם הַצִּבּוּר וְלִקְרוֹת אוֹתָהּ בְּדִינָהּ בִּבְרָכוֹתֶיהָ וְלִסְמֹךְ גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה. בַּ"ח (סי"א). רַשׁ"ל (שו"ת סי' סד) כָּתַב לוֹמַר גַּם כֵּן פָּרָשָׁה רִאשׁוֹנָה:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ט (כז) לְבוּשׁ (סי' תקפא סי"א) וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"ט): **(כח) מִיָּד אַחַר** (סק"ו): **(כט) כַּמָּה פְּסוּקִים** (סק"ז): **(ל) בְּשַׁחֲרִית.** (כה) הַמַּשְׁכִּימִים בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּם וְאוֹמְרִים קְרִיאַת שְׁמַע קֹדֶם עַמּוּד הַשַּׁחַר, דְּשָׁם בְּוַדַּאי אֵינוֹ יוֹצֵא בָּזֶה יְדֵי קְרִיאַת שְׁמַע, אַף עַל פִּי כֵן נוֹהֲגִין לְסַיֵּם אַחֲרָיו בָּרוּךְ שֵׁם וְכוּ'. אֲבָל מַה שֶּׁאוֹמְרִים קֹדֶם יִשְׁתַּבַּח וּבְתוֹרָתְךָ כָּתוּב לֵאמֹר שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְגוֹ', אֵין לוֹמַר אַחֲרָיו בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: **(לא) כִּי לִפְעָמִים.** פֵּרוּשׁ מִשּׁוּם דִּלְפָעָמִים שׁוֹהִין הַצִּבּוּר, (כו) לָכֵן יֹאמְרוּ בְּכָל פַּעַם בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, דִּבְלֹא בָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד לֹא נִרְאֶה הַקְּרִיאַת שְׁמַע רַק כְּסִפּוּר דְּבָרִים. אַף (כז) יְכַוֵּן שֶׁלֹּא לָצֵאת אֶלָּא אִם כֵּן יָרֵא שֶׁהַצִּבּוּר יַעַבְרוּ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, אֲבָל כְּשֶׁלֹּא יַעַבְרוּ, מוּטָב לָצֵאת יְדֵי קְרִיאַת שְׁמַע עִם הַצִּבּוּר, שֶׁבְּצִבּוּר יִקָּרֵא כָּל הַשְּׁלֹשָׁה פָּרָשִׁיּוֹת וּבִבְרָכוֹתֶיהָ כְּמוֹ שֶׁתִּקְּנוּ חַז"ל לְכַתְּחִלָּה. וּבְמָקוֹם שֶׁיִּרָא שֶׁהַצִּבּוּר יַעַבְרוּ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, יְכַוֵּן לִבּוֹ בְּדִין קְרִיאַת שְׁמַע וְיִכַּוֵּן לָצֵאת בָּזֶה הַמְּצֻוֶּת עֲשֵׂה דִּקְרִיאַת שְׁמַע, דִּבְמִצְוָה דְּאוֹרַיְיתָא קַיְימָא לַן בְּסִימָן ס' סָעִיף ד' דְּמִצְוֹת צְרִיכוֹת כַּוָּנָה. [ב] וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיִּקְרָא כָּל הַפָּרָשָׁה רִאשׁוֹנָה. וְיֵשׁ לְהָבִיא רְאָיָה לָזֶה מִמַּה שֶּׁכָּתַב הַפְּרִי מְגַדִּים, כְּדֵי טוֹב שֶׁיִּקְרָא כָּל הַשְּׁלֹשָׁה פָּרָשִׁיּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַפְּרִי מְגַדִּים, כְּדֵי לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם בִּזְמַן קְרִיאַת שְׁמַע. וּבְחַיֵּי אָדָם (ח"א) בִּכְלָל ח' דִּין ז' הִסְכִּים לְהַפְּרִי חָדָשׁ: **(לב) שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּהּ.** דְּהֵינוּ אַחַר שֶׁלֹּשׁ שָׁעוֹת, שֶׁעָבַר זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, וַעֲדַיִן לֹא עָבַר זְמַן בִּרְכַּת קְרִיאַת שְׁמַע עַד אַחַר שָׁעָה רְבִיעִית כְּדִלְקַמָּן בְּסִימָן נ"ח (ס"ו). אֲבָל אִם הוּא יָרֵא שֶׁהַצִּבּוּר יַעַבְרוּ גַּם זְמַן בְּרָכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע, אֵין לוֹ לְהַמְתִּין עֲלֵיהֶם כְּלָל, כִּי יַפְסִיד עַל יָדָם הַבְּרָכוֹת, וְגַם הַזְּמַן תְּפִלָּה שֶׁהוּא גַּם כֵּן לְכַתְּחִלָּה רַק עַד אַרְבַּע שָׁעוֹת כְּדִלְקַמָּן בְּסִימָן פ"ט (ס"א), אֶלָּא יִקְרָא בִּזְמַנָּהּ בִּבְרָכוֹתֶיהָ וְיִתְפַּלֵּל בֵּיתִידִי: **(לג) וְיוֹצֵא בָּזֶה.** עַיֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרַ"א, וְלָזֶה הִסְכִּים גַּם כֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרַ"א, שֶׁכָּתַבְתִּי דְּאִם לֹא יְכַוֵּן לָצֵאת אֶלָּא אִם כֵּן הַנִּיחַ תְּפִלִּין מִקֹּדֶם, דְּכָל הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע בְּלֹא תְּפִלִּין כְּאִלּוּ מֵעִיד עֵדוּת שֶׁקֶר בְּעַצְמוֹ. וּפְשׁוּט דְּאִם אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהָנִיחַ תְּפִלִּין עַתָּה מֵאֵיזֶה עִנְיָן, אַל יִמְנַע מֵחֲמַת זֶה הַמִּצְוָה עֲשֵׂה דִּקְרִיאַת שְׁמַע, כִּי תְּפִלִּין וּקְרִיאַת שְׁמַע שְׁתֵּי מִצְוֹת הֵם וְאֵין מַעְכְּבִין זֶה אֶת זֶה, וַאֲפִלּוּ אִסּוּרָא לֵיכָּא, דְּלֹא אָמְרוּ (יד:) כָּל הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע וְכוּ' רַק בְּמֵזִיד, וְלֹא כְּשֵׁשׁ לוֹ אֵיזֶה אֹנֶס, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַלְּבוּשׁ בְּסִימָן נ"ח (ס"ב)

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

מ"ז בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן ל"א וּבְבֵאוּר הֲלָכָה שָׁם **ט (כז) הַסְּלִיחוֹת.** וּלְפִי מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בָּשֵׁם הַפְּרִי מְגַדִּים (א"א ס"ק יג): שֶׁכָּתוּב לְקַמָּן בְּסִימָן נ"ה (ס"ב) דְּהַיּוֹם נָהֲגוּ לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַתּוֹרָה מִיָּד אַחַר בִּרְכַּת אֲשֶׁר יָצַר וְלֹא לוֹמַר שׁוּם פְּסוּקִים מִתְּחִלָּה, אִם כֵּן סְבִירָא לָן דְּאֵין לוֹמַר פְּסוּקִים אֶפְלוּ דֶּרֶךְ תַּחֲנוּנִים קֹדֶם בִּרְכַּת הַתּוֹרָה, אִם כֵּן (כט) יֵשׁ לְנַהֵג גַּם כֵּן בְּיֹמֵי הַסְּלִיחוֹת לוֹמַר בִּרְכַּת הַתּוֹרָה קֹדֶם הַסְּלִיחוֹת וּלְדַלְּגָהּ אַחַר כָּךְ: **(כח) וְאַחַר כָּךְ מְבָרְכִין.** שֶׁכָּל זֶה (כג) הוּא מִעִקַּר הַדִּין, וּכְמוֹ שֶׁהֵבִיא זֶה בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה והוקשה) בָּשֵׁם מַהֲרִי"ל (שו"ת סי' ק"ז) שֶׁכֵּן הַמִּנְהָג בְּאִשְׁכְּנַז. וּמְסַיְּם עַל זֶה הָרַמ"א וְנָהֲגוּ לְסַדֵּר, רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁהַיּוֹם נָהֲגוּ הָעוֹלָם לְהַחְמִיר כִּדְבָרֵי הַטּוּר שֶׁלֹּא לוֹמַר שׁוּם פְּסוּקִים קֹדֶם בִּרְכַּת הַתּוֹרָה: **(כט) מִיָּד אַחַר וְכוּ'.** וְיֵשׁ אוֹמְרִים (מג) [א]דִּבְרֵכַּת אֱלֹהַי נְשָׁמָה סְמוּכָה לִבְרֵכַּת אֲשֶׁר יָצַר, וְעַל כֵּן יְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַתּוֹרָה אַחַר אֱלֹהַי נְשָׁמָה. וְכָתַב עַל זֶה הַפְּרִי מְגַדִּים (א"א ס"ק טו) דְּנַהֲרָא נַהֲרָא וּפְשָׁטֵיהּ: **(ל) בְּשַׁחֲרִית.** וַאֲפִלּוּ (כה) הַמַּשְׁכִּימִים בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּם וְאוֹמְרִים קְרִיאַת שְׁמַע קֹדֶם עַמּוּד הַשַּׁחַר, דְּשָׁם בְּוַדַּאי אֵינוֹ יוֹצֵא בָּזֶה יְדֵי קְרִיאַת שְׁמַע, אַף עַל פִּי כֵן נוֹהֲגִין לְסַיֵּם אַחֲרָיו בָּרוּךְ שֵׁם וְכוּ'. אֲבָל מַה שֶּׁאוֹמְרִים קֹדֶם יִשְׁתַּבַּח וּבְתוֹרָתְךָ כָּתוּב לֵאמֹר שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְגוֹ', אֵין לוֹמַר אַחֲרָיו בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: **(לא) כִּי לִפְעָמִים.** פֵּרוּשׁ מִשּׁוּם דִּלְפָעָמִים שׁוֹהִין הַצִּבּוּר, (כו) לָכֵן יֹאמְרוּ בְּכָל פַּעַם בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, דִּבְלֹא בָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד לֹא נִרְאֶה הַקְּרִיאַת שְׁמַע רַק כְּסִפּוּר דְּבָרִים. אַף (כז) יְכַוֵּן שֶׁלֹּא לָצֵאת אֶלָּא אִם כֵּן יָרֵא שֶׁהַצִּבּוּר יַעַבְרוּ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, אֲבָל כְּשֶׁלֹּא יַעַבְרוּ, מוּטָב לָצֵאת יְדֵי קְרִיאַת שְׁמַע עִם הַצִּבּוּר, שֶׁבְּצִבּוּר יִקָּרֵא כָּל הַשְּׁלֹשָׁה פָּרָשִׁיּוֹת וּבִבְרָכוֹתֶיהָ כְּמוֹ שֶׁתִּקְּנוּ חַז"ל לְכַתְּחִלָּה. וּבְמָקוֹם שֶׁיִּרָא שֶׁהַצִּבּוּר יַעַבְרוּ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, יְכַוֵּן לִבּוֹ בְּדִין קְרִיאַת שְׁמַע וְיִכַּוֵּן לָצֵאת בָּזֶה הַמְּצֻוָּה עֲשֵׂה דִּקְרִיאַת שְׁמַע, דִּבְמִצְוָה דְּאוֹרַיְיתָא קַיְימָא לַן בְּסִימָן ס' סָעִיף ד' דְּמִצְוֹת צְרִיכוֹת כַּוָּנָה. [ב] וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיִּקְרָא כָּל הַפָּרָשָׁה רִאשׁוֹנָה. וְיֵשׁ לְהָבִיא רְאָיָה לָזֶה מִמַּה שֶּׁכָּתַב הַפְּרִי מְגַדִּים אוֹתוֹ, לְפִי מַה שֶּׁמְּבֹאָר בַּפּוֹסְקִים דְּאַף בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד

(מ) מִשְׁיוּרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב"י ס"ק יב), וְכֵן מַשְׁמַע בְּבֵאוּר הַגְּרַ"א: **(מא) וְיֵשׁ אוֹמְרִים.** (יד:) כָּל הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע וְכוּ' רַק בְּמֵזִיד, וְלֹא כְּשֵׁשׁ לוֹ אֵיזֶה אֹנֶס, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַלְּבוּשׁ בְּסִימָן נ"ח (ס"ב). **(מב) הַשַּׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה** (ס"ק יד): **(מג) מָגֵן אַבְרָהָם** (ס"ק ט"ז): **(מד) פְּרִי מְגַדִּים** (א"א ס"ק טז):

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] בשו"ע הרב (ס"ח) שנכון המנהג לברך [ברכת התורה] מיד אחר אשר יצר ואלהי נשמה (או אחר גומל חסדים טובים ויהי רצון). ובסידורו קבעו אחר הגומל חסדים טובים ויהי רצון. **ב]** ובשו"ע הרב (ס"ט) כתב שכשירא שהציבור יעברו זמן ק"ש יקרא כל פרשה ראשונה (ולהאומרים שגם פרשת והיה אם שמוע היא מן התורה יקרא גם אותה) אבל זכירת יציאת מצרים יכול לסמוך על זכירת יציאת מצרים בפסוקי דזמרה כגון אנכי ה' המעלך מארץ מצרים.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת בִּרְכוֹת הַשַּׁחַר סִימָן מז

מז דִּינֵי בִּרְכַּת הַתּוֹרָה. וּבוֹ י״ד סְעִיפִים:

א (א) [א]בִּרְכַת הַתּוֹרָה צָרִיךְ (ט) [א] לְזַהֵר בָּהּ (ב) מְאד: **ב** [ב]צָרִיךְ לְבָרֵךְ בֵּין לְמִקְרָא בֵּין לְמִשְׁנָה בֵּין לְגְמָרָא. הַגָּהּ: (ג) בֵּין לְמִדְרָשׁ (טור): **ג** (ד) * [ג]הַכּוֹתֵב (כ) בְּדִבְרֵי תּוֹרָה, * אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ קוֹרֵא, צָרִיךְ לְבָרֵךְ: **ד** * [ד]הַמְהַרְהֵר בְּדִבְרֵי תּוֹרָה (ה) אֵינוֹ צָרִיךְ (ג) [ג] לְבָרֵךְ. הַגָּהּ: וְהוּא הַדִּין (ו) דְּיָכוֹל (ז) לְפָסֵק דִּין בְּלֹא נְתִינַת

א נִדְרִים פ״א (ע״א).
ב בְּרָכוֹת י״ב (ע״ב).
ג הֶרֵב דָּוִד אַבּוּדְרָהָם.
ד הָאֲגוּר (סי׳ ב) וְתוֹסְפוֹת בְּפֶרֶק ג׳ דִּבְרָכוֹת (כ: ד״ה ורב).

בַּאר הֵיטֵב

א (ט) לְזַהֵר. אִם בִּרְכַּת הַתּוֹרָה דְּאוֹרַיְתָא הוּא אוֹ מִדְּרַבָּנָן, עַיֵּן בְּסֵפֶר פְּנֵי מֹשֶׁה חֵלֶק א׳ סִימָן א׳. וְהִפְרִישׁ חֹדֶשׁ כָּתַב בְּשֵׁם הַפּוֹסְקִים דְּהֵנֵי מִדְּאוֹרַיְתָא. וְנָקְטָא מִינַּהּ שֶׁאִם נִסְתַּפֵּק אִם בֵּרַךְ אִם לָאו, חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ כָּל הַבְּרָכוֹת, אַף עַל גַּב דְּלֵיכָא מִדְּאוֹרַיְתָא אֶלָּא בְּרָכָה אַחַת. יַד אַהֲרֹן (הגה״ט). [וְעַיֵּן בְּסֵפֶר אֵלְיָהוּ רַבָּה (סק״י) הַתְּפִלָּה שֶׁיֹּאמַר קֹדֶם בִּרְכַּת הַתּוֹרָה]: **ג** (כ) בְּדִבְרֵי תּוֹרָה. וְדַוְקָא בִּכְתוֹב סְפָרִים לְעַצְמוֹ דֶּרֶךְ לִמּוּדוֹ וּמֵבִין מַה שֶּׁהוּא כּוֹתֵב, אֲבָל סוֹפֵר שֶׁמַּעְתִּיק סֵפֶר וְאֵינוֹ מְכַוֵּן לְהָבִין מַה שֶּׁהוּא כּוֹתֵב, אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ. וְהוּא הַדִּין אִם כּוֹתֵב אִגֶּרֶת שְׁלוֹמִים, אַף שֶׁכּוֹתֵב אֵינָהּ פְּסוּקִים אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ. מָגֵן אַבְרָהָם (סק״א) וְעַ״ז (סק״כ): **ד** (ג) לְבָרֵךְ. דְּהַרְהוּר לָאו כְּדִבּוּר דָּמְיָ. לְפִי זֶה יֵשׁ לְזַהֵר לְאוֹתָן לוֹמְדִים בְּעִיּוּן מִתּוֹךְ הַסֵּפֶר, שֶׁיִּזָּהֲרוּ לְהוֹצִיא קְצָת דִּבְרֵי תוֹרָה בְּפֶה אַחַר

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

הוּא קַבָּלַת עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, אֶלָּא שֶׁאֵינוֹ כָּל כָּךְ כְּמוֹ פְּסוּק רִאשׁוֹן הַמְפֹרָשׁ בַּתּוֹרָה, עַיֵּן בְּלְבוּשׁ (סי׳ סו ס״ק י״ד), אִם כֵּן גַּם בְּסִפּוּר דְּבָרִים אֲשֶׁרִינוּ שְׁאֵנוּ מְשֻׁכְּיָמִים כו׳ שֶׁפִּיֵּר נָקְטִינַן גַּם מַה שֶּׁאוֹמְרִים בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. וְכֵן הַמִּנְהָג, שֶׁאֲפִלּוּ הַמִּתְפַּלְּלִים בַּבֹּקֶר וְאוֹמְרִים קְרִיאַת שְׁמַע שְׁתָּנָה קֹדֶם צְמוּד הַשַּׁחַר, אַף עַל פִּי כֵן מְסַיְּמִים בָּהּ בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: **א** (א) לְזַהֵר. עַיֵּן בְּאֹר הַיטֵב. וְעַיֵּן בְּשַׁאֲגַת אֲרִיֵה סִימָן כ״ד שֶׁהוֹכִיחַ דִּבְרָכַת הַתּוֹרָה דְּאוֹרַיְתָא, וְשָׁם בְּסִימָן כ״ה כָּתַב דְּמִכָּל מָקוֹם אִם נִסְתַּפֵּק אִם אָמַר בִּרְכַת הַתּוֹרָה אִם לֹא, לֹא יְבָרֵךְ אֶלָּא אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ שֶׁהִיא מְעֻלָּה שֶׁבִּבְרָכוֹת. וְזֶה דֶּלֶת כְּמוֹ שֶׁכָּתַב (הבאה״ט) בְּשֵׁם פְּרִי חֹדֶשׁ וְיֵד אַהֲרֹן. אַךְ בְּמַחֲזִיק בְּרָכָה (סק״ב) דְּצִדּוּ דְּשֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה עָדִיף וּבְקָפַק לֹא יְחַזֵּר וְיִבְרֵךְ, וְהֵבִיא רְאָיָה מִלְּשׁוֹן הָרַמְבַּ״ם (בכורות פ״ח ה״י), וְכָתַב שֶׁכֵּן כָּתַב בְּמִשְׁנֵה יְהוּדָה (סק״א), עַיֵּן שָׁם. [וְעַיֵּן בִּבְרֵכִי יוֹסֵף (סק״ח) דְּאֲפִלּוּ לְהַפּוֹסְקִים בְּנִסְתַּפֵּק חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ, מִכָּל מָקוֹם בְּאִשָּׁה אַף עַל פִּי שֶׁגַּם הִיא מְבָרֶכֶת בִּרְכַּת הַתּוֹרָה, אִם נִסְתַּפְּקָה אֵינָהּ חוֹזֶרֶת לְבָרֵךְ שֵׁנִית, עַיֵּן שָׁם: **ד** [ג] לְבָרֵךְ. עַיֵּן בְּאֹר הַיטֵב. וְלִקַּמֵּן מִבְּאֹר דִּלְעִנְיַן בִּרְכַּת הַתּוֹרָה אֵין צָרִיךְ שֶׁיִּלְמֹד מִיָּד, וּפְשִׁיטָא דְּהַרְהוּר בְּדִבְרֵי תּוֹרָה עַל כָּל פָּנִים לֹא מִקְרֵי הֶפְסֵק, וְאֶפְשָׁר דְּדִבְרֵי תּוֹרָה בְּפֶה לֹא יוֹצִיאוּ מִיָּד אַחַר הַבְּרָכָה, יֵשׁ לִחְלֹק שֶׁאָמַר אַף עַל פִּי שֶׁעָתָּה הוּא יוֹשֵׁב וּמְהַרְהֵר, שֶׁאָמַר יַאֲרִיךְ אֲיָתֵן שֶׁיִּצְטָרֵךְ לְהַפְסִיק בְּשִׂיחָה, וְלָכֵן יֵשׁ לוֹ לְהוֹצִיא בְּפֶה קְצָת דִּבְרֵי תּוֹרָה מִיָּד אַחַר הַבְּרָכָה. וְעַיֵּן בְּהֲלָכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק ב׳ סִימָן קנ״ט

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּסִימָן נ״ח בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן ה׳ שֶׁהֶעָתַקְתִּי שָׁם דִּבְרֵי הַלְּבוּשׁ. יֹאמַר אַתָּה הוּא עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם, וְלֹא עַד שֶׁלֹּא בָּרָאתָ [אַחֲרוֹנִים]:

א (א) **בִּרְכַת הַתּוֹרָה.** עַיֵּן בְּשַׁאֲגַת אֲרִיֵה סִימָן כ״ד דְּמַסִּיק שֶׁבִּרְכַּת הַתּוֹרָה הוּא מִן הַתּוֹרָה, וְלָכֵן אִם נִסְתַּפֵּק לוֹ אִם בֵּרַךְ בִּרְכַּת הַתּוֹרָה, (ט) חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ, וּמִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן שֶׁהוּא לוֹ סָפֵק, (ב) לֹא יְבָרֵךְ אֶלָּא בִּרְכַּת אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ שֶׁהִיא הַמְעֻלָּה שֶׁבִּבְרָכוֹת כִּדְאִיתָא בַּגְּמָרָא (י״ג:). וְעַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְשׁוּבָה (סק״א) שֶׁהֶבִיא בְּשֵׁם קְצָת אַחֲרוֹנִים דְּסוֹבְרִין דְּמִסָּפֵק לֹא יַחֲזֹר וְיִבָרֵךְ. וּכְאֶמֶת קָשֶׁה מְאד לְסָמְךְ עֲלֵיהֶם, אַחַר דְּהָרַבָּה רִאשׁוֹנִים [הֲלֹא הַמָּה הָרַמְבַּ״ן (שכחת עשין מצוה טו) וְהָרַשְׁבָּ״א בְּפֶרֶק שִׁלְשָׁה שֶׁאָכְלוּ (מח: ד״ה הא)] סוֹבְרִים דִּבְרָכַת הַתּוֹרָה הוּא מִן הַתּוֹרָה, וְיִרְדַּע שֶׁעָנָשׁ מִי שֶׁאֵינוֹ מְבָרֵךְ עַל הַתּוֹרָה גָּדוֹל מְאד. אַךְ אִם נִזְכַּר זֶה לְאַחַר הַתְּפִלָּה שֶׁכְּבָר בֵּרַךְ בִּרְכַּת אַהֲבָה רַבָּה, אֶפְשָׁר דְּיֵשׁ לְהָקֵל בָּזֶה אֲפִלּוּ אִם לֹא לָמַד תֵּכֶף לְאַחַר הַתְּפִלָּה [פְּרִי מְגַדִּים בַּפְּתִיחָה, אוֹ שֶׁיְּכַוֵּן לְכַתְחִלָּה בִּבְרָכַת אַהֲבָה רַבָּה לִפְטֹר וְלִלְמֹד תֵּכֶף לְאַחַר הַתְּפִלָּה, מַה טּוֹב. וּבְפֶרֶט לְפִי מַה שֶּׁמָּצָאתִי אַחַר כָּךְ בְּסֵפֶר מַאֲמַר מָרְדְּכָי (סק״א) שֶׁמֵּבִיא בְּשֵׁם הַלְּבוּשׁ (סי״ב) וְעוֹלַת תָּמִיד (סק״ב) גַּם כֵּן דְּהוּא מִדְּרַבָּנָן, בְּוַדַּאי צָרִיךְ לִזָּהֵר לְכַתְחִלָּה לַעֲשׂוֹת כֵּן. וּבִרְכַּת הַתּוֹרָה בִּצְבּוּר, לְכַלֵּי עָלְמָא דְּרַבָּנָן מְשׁוּם כְּבוֹד הַצִּבּוּר, שֶׁהָרֵי כְּבָר בֵּרַךְ בִּשְׁחָרִית [אַחֲרוֹנִים]: **(ב) מְאד.** שֶׁלֹּא לִלְמֹד עַד שֶׁיְּבָרֵךְ. וְיִבָרֵךְ אוֹתָהּ בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה. דְּמָצִינוּ שֶׁאָמְרוּ חַזַ״ל (נדרים פא. ב״מ פה.) 'עַל מָה אָבְדָה הָאָרֶץ' 'וַיֹּאמֶר ה' עַל עָזְבָם תּוֹרָתִי' (ירמיה ט יא-יב) וְאָמְרוּ חַזַ״ל שֶׁדָּבָר זֶה נִשְׁאַל לַנְּבִיאִים 'עַל מָה אָבְדָה הָאָרֶץ' שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּמְצִינוּ שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהָיוּ עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וְתֹר הַקְּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל עֲוֹנוֹתֵיהֶם, וְלָכֵן לֹא יָדְעוּ עַל מָה אָבְדָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֹבִיחַן לָבְטוֹת יָדַע כִּי אַף עַל פִּי שֶׁהָיוּ עוֹסְקִין בַּתּוֹרָה לֹא הָיוּ עוֹסְקִין לְשֵׁם לִמּוּד הַתּוֹרָה אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁלּוֹמְדִין שְׁאָר חָכְמוֹת, וְלָכֵן לֹא בֵּרְכוּ בִּרְכַּת הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא הָיְתָה הַתּוֹרָה חֲשׁוּבָה בְּעֵינֵיהֶם, וְלָכֵן לֹא הַנְּגָה, וְלָכֵן צָרִיךְ לְזַהֵר מְאד וְלִתֵּן הוֹדָאָה עַל שֶׁבָּחַר בָּנוּ וְנָתַן לָנוּ כְּלֵי חֶמְדָּתוֹ. גַּם אָמְרוּ חַזַ״ל (נדרים פא.) שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה חַס וְשָׁלוֹם לִהְיוֹת לוֹ בֵּן תַּלְמִיד חָכָם עָבוּר זֶה שֶׁאֵינוֹ נִזְהָר בִּבְרָכַת הַתּוֹרָה: **ב** (ג) **בֵּין לְמִדְרָשׁ.** (נ) גַּם כֵּן מוֹדֶה בָּזֶה, אֶלָּא דְּסִבְרָא לֵיהּ דְּהוּא בִּכְלַל מִקְרָא: **ג** (ד) **הַכּוֹתֵב.** סְבִירָא לֵיהּ דְּכוֹתֵב לְהוֹצִיא תֵּבוֹת מִפִּיו בְּשָׁעַת הַכְּתִיבָה. וְכָל זֶה בְּכוֹתֵב סְפָרִים לְעַצְמוֹ דֶּרֶךְ לִמּוּדוֹ וּמֵבִין מַה שֶּׁהוּא כּוֹתֵב, אֲבָל (ו) סוֹפֵר הַמַּעְתִּיק וְאֵינוֹ מְכַוֵּן לְהָבִין, אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ, דְּאֵין זֶה לִמּוּד. וְכָל שֶׁכֵּן אִם כּוֹתֵב אִיזֶה פְּסוּק בְּאִגֶּרֶת הָרְשׁוּת לְדַבֵּר צְחוֹת, אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ, כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן לְהָבִין, דְּאֵין זֶה לִמּוּד. וְכָל שֶׁכֵּן אִם כּוֹתֵב אִיזֶה פְּסוּק בְּאִגֶּרֶת הַכְּתִיבָה לְבַדָּהּ בְּכָל גְּוָנֶי, שֶׁהָרֵי מִכָּל מָקוֹם אֵינוֹ רַק מֵהְרַהֵר בְּדִבְרֵי תוֹרָה, אֶלָּא רָאוּי לְכָל כּוֹתֵב בְּדִבְרֵי תוֹרָה שֶׁיּוֹצִיא מִפִּיו קְצָת תֵּבוֹת לְהַנָּצֵל מִבִּרְכָה לְבַטָּלָה, אִם אֵינוֹ אוֹמֵר פְּסוּקֵי בִּרְכַת כֹּהֲנִים אוֹ בְּרֵיתָא דְּאִלּוּ דִּבְרֵי תוֹרָה חִיּוּב הַבְּרָכָה כְּמוֹ שְׁנוֹהֲגִין: **ד** (ה) **אֵינוֹ צָרִיךְ.** דְּהֶרְהוּר לָאו כְּדִבּוּר דָּמְיָ. וּלְפִי זֶה יֵשׁ לְזַהֵר לְאוֹתָן (ח) הַלּוֹמְדִים בְּעִיּוּן מִתּוֹךְ הַסֵּפֶר, שֶׁיְּזָהֲרוּ לְהוֹצִיא קְצָת דִּבְרֵי תוֹרָה בְּפֶה אַחַר הַבְּרָכָה, אִם אֵינוֹ אוֹמֵר פְּסוּקֵי בִּרְכַּת כֹּהֲנִים אוֹ שְׁאָר דִּבְרֵי תוֹרָה אַחַר הַבְּרָכָה כְּמוֹ שְׁנוֹהֲגִין: **(ו) דְּיָכוֹל וְכוּ'.** נִרְאֶה דַּוְקָא לִפְסֹק דִּין בֵּין בַּעֲלֵי דִּינִין דְּאֵינוֹ לִמּוּד, אֲבָל לִלְמֹד דִּין בְּסֵפֶר בְּלִי טַעַם, מְבָרֵךְ, דְּלֹא גָּרַע מִכּוֹתֵב [מַשֶּׂה יְהוּדָא בְּסִימָן זֶה (סק״ד)]: **(ז) לִפְסֹק.** שֶׁהַטַּעַם שֶׁהוּא עִקַּר הַדִּין אֵינוֹ אֶלָּא מִהֶרְהוּר בִּלְבּוֹ. וְהַגְּרַ״א

בַּאוּר הַלָּכָה

ג * **הַכּוֹתֵב בְּדִבְרֵי תוֹרָה.** עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״ד) בְּמַה שֶׁכָּתַבְתִּי וְלִעְנְיַן מַעֲשֶׂה וְכוּ', הָא הַמָּה הַטֹּ״ז (סק״ב) וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק״א) וְהַגְּרַ״א, כֻּלָּם הִסְכִּימוּ דְּהֵנֵי כְּהֶרְהוּר. וְאַף דְּהַפְרִי מְגַדִּים (משׁ״ז סק״ב) מְצַדֵּד דְּצָרִיךְ לְבָרֵךְ, הַיְינוּ מְשׁוּם דְּהוּא מְצַדֵּד בְּסִימָן ס״ב (משׁ״ז סק״א) דִּילְדִינָא הֶרְהוּר כְּדִבּוּר דְּמֵי מִדְּאוֹרַיְתָא, וְדִלְא כְּפְרִי חֹדֶשׁ (שם ס״ד), אֲבָל לְפִי מַה שֶּׁהֵבַאנוּ שָׁם בְּסִימָן ס״ב (ד״ה יצא) דִּכְמַעַט כָּל הָרִאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים סוֹבְרִים דְּהֶרְהוּר לָאו כְּדִבּוּר דְּמֵי מִדְּאוֹרַיְתָא, כְּוַדַּאי הַדִּין עִם הַטַּ״ז וּמָגֵן אַבְרָהָם:

*** אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ קוֹרֵא. וְאִם הוּא כּוֹתֵב וּמְעַתִּיק רַק כְּדֵי לְהַרְוִיחַ מִמֶּנּוּ, אֶפְשָׁר דְּאֲפִלּוּ בְּקוֹרֵא תֵּבוֹת גַּם כֵּן אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ,** דְּאֵין זֶה בִּכְלָל לִמּוּד. וְעַיֵּן בְּסִימָן ל״ח בְּמָגֵן אַבְרָהָם סָעִיף קָטָן ח׳. **וּלְפִי זֶה אֲפִלּוּ אִם הוּא שָׂכִיר לִכְתֹּב סְתָ״ם, דְּדִינָא הוּא דְּצָרִיךְ לְקָרוֹת בְּפִיו הַדְּבָרִים שֶׁכּוֹתֵב, אֶפְשָׁר דְּאֵין לוֹ לְבָרֵךְ עַל זֶה בִּרְכַּת הַתּוֹרָה.** וְעַיֵּן בְּטַ״ז (סק״ב) שֶׁכָּתַב דַּאֲפִלּוּ לְדַעַת הַמַּחֲבֵר דִּכְתִיבָה הוּא כְּדִבּוּר, אִם פָּעֲלָתוֹ הוּא רַק כְּדֵי לְהַרְוִיחַ מִמֶּנּוּ אֵין זֶה בִּכְלָל לִמּוּד. וְיֵשׁ לְדַחוֹת, דְּשָׁם כֵּיוָן שֶׁכַּוָּנָתוֹ הוּא רַק כְּדֵי לְהַרְוִיחַ אֵין נֶחְשָׁב הַכְּתִיבָה לְדִבּוּר, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּדִבּוּר מַפְשׁ אִפְשָׁר דְּלֹא נִפְקָא מִכְּלַל דִּבְרֵי תוֹרָה בְּכָל גְּוָנֵי. **וְצָרִיךְ עִיּוּן. וּלְעִנְיַן מַעֲשֶׂה יֵשׁ לְהַחְמִיר אִם הַשִּׂכִּים בַּבֹּקֶר לִכְתֹּב סְתָ״ם, לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַתּוֹרָה מִתְּחִלָּה וְלֹא לֵאמֹר אַחַר כָּךְ בְּפִיסְוּקִים שֶׁנּוֹהֲגִין:**

ד * **הַמְהַרְהֵר בְּדִבְרֵי תוֹרָה וְכוּ'.** עַיֵּן בְּכַאוּר הַגְּרַ״א שֶׁמְּקַשֶּׁה עַל זֶה דְּהֵיכָא דְּהֶרְהוּר בְּתוֹרָה הוּא כְּדִבּוּר מִמָּשׁ, וְהַמַּחֲמָת זֶה כָּתַב שֶׁם דְּמָה שֶׁכָּתַב הָרַמְ״א בְּסִימָן ס״ח (ס״א) דְּמִי שֶׁלּוֹמֵד עַל יְדֵי הֶרְהוּר וְכוּ' לֵית בֵּיהּ אִיסּוּרָא וְכוּ' הוּא אָזִיל לְשִׁיטָתוֹ בְּכָאן דְּמִסְכִּים בַּהֶגְ״ה לְהַמַּחֲבֵר בְּאוֹרָה הֶרְהוּר לָאו כְּדִבּוּר דָּמְיָ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן לְשִׁיטַת הַגְּרַ״א יֵשׁ לְהָבִין אִיסּוּרָא אֲפִלּוּ עַל יְדֵי הֶרְהוּר, דְּחֵשִׁישׁ הֶפְסֵק בִּבְרָכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע, וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי לֹא כֵּן נָיְהָ, דְּגַם הַגְּרַ״א מוֹדֶה דַּאֲפִלּוּ בְּאוֹרָה הֶרְהוּר לָאו כְּדִבּוּר, אֶלָּא דְּסִבְרָא לֵיהּ דְּגַם הַהֶרְהוּר הוּא מִצְוָה כְּדִכְתִיב 'וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה', וְכֵן מִשְׁמַע לִשּׁוֹנוֹ לְהַמְעַיֵּן בּוֹ הַיטֵב. וְעוֹד רְאָיָה בְּרוּרָה לְדָבָר, דְּאִי לָאו הָכִי מַאי מַקְשֶׁה הַגְּמָרָא בְּשַׁבָּת ק״נ עַמּוּד א׳ מִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הֶרְהוּר לָאו כְּדִבּוּר דָּמְיָ וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּכָל מָקוֹם מָתַר לְהַרְהֵר בְּדִבְרֵי תוֹרָה חוּץ מִבֵּית הַמִּדְרָשׁ וְכוּ' הָתָם נַמִּי כְּתִיב (דברים כג טו) 'וְלֹא יִרְאֶה בְּךָ עֶרְוַת דָּבָר' וְכוּ', הָלֹא לְעִנְיַן דִּבְרֵי תוֹרָה בְּפֶה לְכוֹאֲלֵי עָלְמָא הֶרְהוּר כְּדִבּוּר, וְאִם כֵּן אֲפִלּוּ אִם וְלֹא יַרְאֶה קַאֵי עַל זֶה גַּם כֵּן הֶרְהוּר אָסוּר, אֶלָּא נַדַּאי כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ, וְדוֹק:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

א (ט) וְכֵן כָּתְבוּ פְּרִי חֹדֶשׁ וְחַיֵּי אָדָם (ח״א כלל ט ס״ח) וְדֶרֶךְ הַחַיִּים (ס״ו): (ג) שַׁאֲגַת אֲרִיֵה (סי׳ כה) וְדֶרֶךְ הַחַיִּים (שם): **ב** (ג) פְּרִי חֹדֶשׁ: **ג** (ד) לְבוּשׁ (ס״ד): (ה) תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה (ג. ד״ה היה) וְחַיֵּי אָדָם (שם ס״א): (ו) אַחֲרוֹנִים: (ז) הַטַּ״ז (סק״ב) וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק״א) וְהַגְּרַ״א: **ד** (ט) טַ״ז (סק״ג):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah